

УДК 378.147:81'243

DOI: 10.32342/2522-4115-2021-2-22-20

О.Є. БЕРЕСТЕНЬ,

*кандидат історичних наук,
доцент, доцент кафедри англійської філології та перекладу
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

О.О. ПЛЮЩАЙ,

*старший викладач кафедри англійської філології та перекладу
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ГРУПОВА РОБОТА НА УРОЦІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Статтю присвячено темі групової роботи на уроці іноземної мови. Перш ніж перейти до методичних розробок, автори сконцентрувалися на аналізі вітчизняних досліджень цієї проблематики.

Зазначено, що парна та групова робота суттєво збільшують кількість і тривалість іншомовного мовлення, оскільки студенти розмовляють одночасно. Дійсно, в умовах великої кількості студентів важливо дати кожному студенту змогу взяти участь у всіх видах роботи на занятті.

Саме групова робота сприяє активізації мовного процесу. Оцінювати треба лише спільну роботу групи, не даючи студентам, які працювали разом, різних оцінок. Викладачеві слід занотовувати помилки студентів і потім, після переліку переваг роботи групи, зупинитися на основних помилках.

Розглянуто принципи об'єднання у групи. Лише під час правильного підбору складу груп у студентів формується повага до думки товариша, виховується толерантність і тактовність. Для групової роботи підходять завдання, які вимагають великого обсягу роботи, різноманітних знань та вмінь, розвивають творче мислення, їх зміст цікавий та пізнавальний, рівень складності середній або вище середнього.

Отже, автори статті розробили низку завдань, призначених для студентів, які вивчають німецьку мову на рівні А2. Метою цих завдань є повторення пройденої на рівні А1 граматики та введення нової лексики. Перше завдання автори пропонують для знайомства з новими членами групи. Оригінальність завдання полягає у використанні музики як часового ліміту. Наступне завдання, яке розробили автори – це *гра в хованки*: одна група ховає в аудиторії різні предмети, інша – шукає їх, закріплюючи граматичну тему *локальні прийменники*. Наступна гра «*Квартет*» може бути пристосована під будь-який лексичний матеріал, але автори присвятили її кухонним приладдям. Наостанок автори розробили поетану роботу над текстом, яка включає в себе фронтальну, групову та індивідуальну роботу.

Автори дійшли таких висновків: групова робота сприяє зближенню студентів, додає уроку рухливих елементів, студенти постійно спілкуються між собою у формі діалогу, пасивні студенти активно включаються в роботу, групова робота урізноманітнює процес навчання, під час групової роботи відбувається обмін знаннями між студентами.

Ключові слова: групова робота, студент, завдання, викладач, гра, діалог, граматика, лексика.

Постановка проблеми. Групова робота на уроці іноземної мови, на наш погляд, є найулюбленішою формою роботи студентів. Саме під час цієї роботи учні можуть проявити ініціативу, вільно виказувати свої думки, реалізовувати власні ідеї разом з однокумцями, сперечатися, доводити і переконувати – тобто поводити себе природно, навчатися працювати у команді, набувати досвіду і тим самим ставати впевненішими.

Аналіз наукових досліджень. Обрана нами тема не є малодослідженою. Існує багато вітчизняних вчених, які достатньою мірою вивчили цю проблему і дали свої поради. На різних порталах у мережі Інтернет можна знайти безліч порад з приводу організації групової роботи.

Так, на порталі *bibl.com.ua* зазначено, що під час групової роботи як у вчителя, так і в учня виникають певні проблеми. Що стосується вчителя, то у зв'язку з великою наповнюваністю груп виникає побоювання виникнення безладу на занятті. Крім того, деякі аудиторії непристосовані до групової форми роботи: неможливість перестановки меблів і вільного переміщення студентів по аудиторії; організація роботи в групах вимагає багато часу (часто займає весь урок, і вчитель не встигає проконтролювати всі групи; брак методичних посібників і розробок (найчастіше вчителю доводиться самому розробляти і готувати ілюстративний роздатковий матеріал).

Що ж стосується студентів, то, на жаль, часто спостерігається їх неготовність до подібної форми роботи на занятті (вони звикли до традиційної форми спілкування «викладач – студент»); нерозуміння студентами своєї ролі в процесі групового спілкування; побоювання учнів говорити іноземною мовою в присутності інших, небажання деяких студентів працювати в групі з тими чи іншими одногрупниками; можливість для деяких студентів уникати виконання завдання в групі; різний темп роботи (одні студенти виконують завдання раніше і починають заважати іншим).

Вчені дійшли висновку, що успіх колективної роботи залежить від професійних і особистісних якостей викладача і від бажання та вміння студентів працювати спільно та злагоджено. Самі викладачі та студенти мають бути психологічно готовими до роботи в групі і до організації роботи груп. Спочатку потрібно знайти час для того, щоб навчити студентів працювати в групі, і лише потім пропонувати їм у груповій формі вирішувати навчальні завдання [6].

Ми погоджуємося з дослідницею Л.А. Козаковою, яка стверджує, що парна та групова робота значно збільшують кількість і тривалість іншомовного мовлення, оскільки студенти розмовляють одночасно. Парна та групова робота дозволяють студентам вільно використовувати мову, а також заохочують їх до співпраці.

Оскільки контроль з боку викладача практично непомітний, студенти можуть допомагати один одному у вивченні мови. Як стверджує автор, групова робота є навіть більш динамічною за парну, оскільки виникає можливість взаємодії з більшою кількістю людей, а отже, більша ймовірність дискусії.

Л.А. Козакова пояснює, що існує також більше шансів на те, що принаймні один з учасників групи зможе вирішити проблему у разі її виникнення. До недоліків групової роботи вчена відносить шум, помилки, важкість контролю за процесом [4, с. 1].

Вчена О. Кондратюк зазначає, що під час оцінювання роботи групи слід підкреслювати не стільки успіхи в навчанні, скільки людські чесноти: терплячість, доброзичливість, дружельюбність, ввічливість, привітність тощо. За її словами, оцінювати можна лише спільну роботу групи, не даючи студентам, які працювали разом, різних оцінок [5].

Багато уваги сучасні науковці приділяють принципам об'єднання студентів у групі. Дослідниця М. Битянова пропонує такі принципи: за бажанням (як забажають самі студенти); за принципом випадковості (не за бажанням студентів – під час роботи в такій групі виникає необхідність пристосовуватися та оволодівати новими сферами діяльності); за певною ознакою (перша буква імені, або місяць народження, або колір очей – цей принцип може об'єднати студентів, які раніше не співпрацювали, але дати стимул для подальшої співпраці); за вибором лідера (викладач призначає лідерів, які набирають до своєї групи учасників); за вибором викладача (він може об'єднати студентів з близькими інтелектуальними можливостями, або з однаковим темпом роботи, або навпаки – згуртувати зовсім протилежних за темпераментом студентів – усе залежить від мети, яку він переслідує [1].

Авторка наголошує, що лише під час правильного підбору складу груп у студентів формується повага до думки товариша, виховується толерантність і тактовність.

Вчена С.Г. Добриніна акцентує свою увагу на тому, які саме завдання найкраще підходять для групової роботи. Зокрема вона називає такі, що вимагають великого обсягу роботи, різноманітних знань та вмінь, розвивають творче мислення, їх зміст цікавий та пізнавальний, рівень складності має бути середнім, або вище середнього, завдання мають бути проблемними і давати можливість для активного використання знань, які є в арсеналі.

Під час виконання завдань такого характеру у студентів зростає пізнавальна активність, вони набувають навичок, необхідних для життя у суспільстві, вміння будувати свою поведінку з урахуванням позиції інших людей [3, с. 2].

Дослідниця О.В. Чиханова вважає групову роботу однією з найефективніших, оскільки вона є середнім ланцюгом, що поєднує в собі елементи фронтальної та індивідуальної роботи. Від фронтальної групова робота бере можливість спілкування; від індивідуальної – самостійність.

Робота в групі дозволяє індивідуально регулювати обсяг матеріалу і режим роботи, формувати вміння разом виконувати роботу, використовуючи прийом взаємоконтролю.

Авторка наголошує, що групова робота дуже ефективна, оскільки, працюючи в групі, студенти отримують користь від співробітництва з різними людьми. Під час групової роботи використовуються різні стратегії: критичне мислення, діалогове спілкування, обговорення, дискусії.

О.В. Чиханова дійшла висновку, що за допомогою групової роботи у студентів зростає рівень самостійності, розвиваються творчі здібності, створюються сприятливі умови для розвитку швидкого мислення [7, с. 3].

На думку дослідниці Ю.В. Бузової, парна і групова робота виростає із загальної потреби людини до активного обміну інформацією, необхідного для прийняття рішень, а також максимально сприяє активній участі студента у процесі оволодіння знаннями.

Під час групової роботи кожен студент пропонує свою думку та навчається обговорювати різні варіанти вирішення проблеми. Таким чином, відбувається взаємне навчання за рахунок діалогу або дискусії. Однією з переваг групової роботи, за словами Ю.В. Бузової, є те, що вона дозволяє вирішити завдання індивідуального плану в умовах масового навчання [2, с. 2].

Групова робота також має на меті активувати пізнавальну діяльність студентів, яка, за твердженням Т.Л. Шепеленко, є складним процесом і вимагає від людини значних затрат розумових сил і напруження. Засвоєння знань потребує управління увагою, регуляції почуттів, вольових зусиль, позитивного ставлення та сформованих інтелектуальних умінь. Автор дійшов висновку, що в пізнавальній діяльності важливу роль відіграє внутрішня активна позиція студента – позиція суб'єкта пізнання. Отже, вищим рівнем розвитку суб'єктивної позиції студента є потреба в самореалізації [8, с. 111].

Таким чином, аналіз вітчизняної наукової літератури показав, що обрана нами тема має високий рівень актуальності для проведення досліджень з цієї проблематики. Проте праць, присвячених особливостям групової роботи на уроці німецької мови, нами знайдено не багато. Тому метою нашого дослідження є розробити низку завдань для групової форми роботи на занятті з німецької мови.

Перша активність, яку ми пропонуємо для знайомства з новими студентами, вміщує в собі елементи групової і парної роботи і пропонується для студентів з рівнем А2. Групова вона тому, що в ній беруть участь одночасно всі студенти, а парна вона тому, що для виконання завдань формуються тимчасові пари для здійснення діалогу.

Отже, це завдання потребує певної підготовки: викладач готує для кожного студента набір питань. Наприклад:

**Wer...
war schon einmal in Deutschland?
spricht mehrere Fremdsprachen? Und welche?
hat ein Haustier? Und welches?
kocht gern?
spielt ein Instrument?
ist sehr sportlich?
hat ein ungewöhnliches Hobby? Und welches?**

Студенти мають анкету і повинні обійти всю групу та отримати від слухачів певну інформацію. Складність полягає в тому, що вони мають трансформувати питання і сказати: **Warst du schon einmal in Deutschland?**

Ми також пропонуємо викладачеві під час виконання цього завдання включати музику. Студенти пересуваються по аудиторії; коли музика зупиняється, вони питають у товариша, який перебуває поруч. Музика продовжується, діалог має припинитися.

Таким чином, музика регламентує час діалогового мовлення і стимулює співрозмовників говорити швидко. У ході виконання такого завдання порушується бар'єр: страх вступити в розмову з незнайомою людиною.

Хаотичний рух і створення випадкових пар зближує нових учасників і сприяє швидкому налагодженню контакту між ними. Перелік обов'язкових питань активізує знання з граматики та лексики. Наприкінці цього завдання необхідно підбити підсумки.

Викладач має на дошці такі самі питання, а також місце, щоб вписати імена студентів. Він починає питати: **Wer war schon einmal in Deutschland?**

Студенти, які занотували собі цю інформацію, відповідають, а викладач дописує відповіді: **Natascha und Sascha**. І так далі. По завершенні всі питання мають відповіді, а на дошці повна інформація про нових слухачів, і студенти, які її збирали, дуже задоволені своєю працею, оскільки вони рухалися, питали, відповідали, записували, а потім доповідали викладачеві. Усе проходить у формі діалогового мовлення і сприяє розкритості студентів.

Наступне завдання, яке ми пропонуємо, підходить для повторення теми **Wechselpräpositionen**. На рівні A1 студенти вже вивчили прийменники місця. Проте на рівні A2 необхідно складні теми час від часу закріплювати, додаючи нову лексику. Отже, викладач ділить студентів на 2 групи. Одна група залишає аудиторію і чекає в коридорі. Учасники першої групи швидко пропонують предмети, які вони хочуть заховати. Це мають бути абсолютно випадкові речі: пристрій портативної пам'яті, помада і таке інше. Заховати їх треба так, щоб інша група швидко знайшла, оскільки час заняття обмежений. Предметів може бути від 5 до 7. Ховати їх треба в різні місця: під стіл, за сумкою, між книгами тощо. Викладач пише назви цих предметів на дошці, щоб інша група знала, що шукати. Через 5 хвилин заходять учасники іншої групи і починають шукати предмети. Коли предмет знайдено, учасник має озвучити місце схованки німецькою мовою. Наприклад: **Der Stift liegt unter dem Stuhl**.

Можна ускладнити завдання і попросити студентів утворити перфект: **Ich habe den Stift unter dem Stuhl gefunden**. Викладач викреслює знайдені предмети на дошці. По закінченні групи міняються ролями: ті студенти, які ховали, виходять з аудиторії, а інші залишаються, обирають предмети і заховують. Предмети не повинні повторюватися. Місця схову теж мають відрізнятися, хоча в одній аудиторії це зробити дуже важко. Тобто прийменники використовуються одні й ті самі, а ситуації різні.

Викладач має на цьому акцентувати увагу студентів. Крім того, викладач може встановити час, за який студенти мають розшукати предмети, наприклад 10 хвилин. Можливо, група не встигне знайти всі предмети за цей проміжок часу. Тому треба сказати, що та група, яка знайде більше предметів за 10 хвилин, виграє.

Цю гру дуже люблять студенти: вони із задоволення і навіть азартом ховають і шукають предмети. Граматичний матеріал для всіх знайомий, а назви предметів уже нові. Тому завдання виявляється середньої складності. Оскільки воно супроводжується рухом по аудиторії і конкретним завданням, створюється ситуація максимально наближена до реальності.

Під час виконання таких «квестів» лексичний та граматичний матеріал дуже добре запам'ятовується.

Найулюбленіша гра студентів – «Квартет» може бути пристосованою для будь-якої лексичної теми. Ми пропонуємо варіант – кухонний квартет. Гра потребує певної підготовки. Необхідно виготовити 16 карток із зображення посуду. Наприклад, на одній картці є зображення каструлі і написані назви ще трьох предметів посуду, які треба зібрати (**die Pfanne, die Kanne, die Schüssel**). На іншій картці намальована сковорідка і написані назви (**der Topf, die Kann, die Schüssel**).

Під час проведення гри всього має бути запропоновано шістнадцять різноманітних предметів.

Студенти повинні сформувати групи, в кожній з яких має бути по три учасники. Картки роздаються учасникам донизу малюнками. Кожен учасник має зібрати свій квартет. Під час гри студенти спілкуються один з одним приблизно таким чином:

**Ich brauche einen Topf. Hast du einen?
Ja, hier bitte. / Nein, tut mir leid, ich habe auch keinen.
Ich brauche eine Tasse. Hast du eine?.....**

Виграє той учасник, який зібрав найбільше квартетів. Під час гри студенти повторюють такі граматичні теми: **Indefinitartikel im Akkusativ und Indefinitpronomen im Akkusativ und Nominativ**. Крім того, нарощується лексика з теми «**Посуд**» або інша лексична база за тематикою програми курсу.

Наступна активність має назву «**Gesundheitsplakat**». Викладач має підготувати фломастери або маркери і папір формату А3. У межах цього завдання ми маємо на меті повторити зворотні дієслова, а також умовні речення.

Студентів необхідно поділити на групи. Бажано, щоб групи сиділи на певній відстані одна від одної. Це необхідно для того, щоб не було змоги списати.

Кожна з груп отримує завдання підібрати поради до проблем, поданих у підручнику.

Problem	Sich nicht konzentrieren können	sich oft ärgern	sich nicht wohlfühlen	oft erkältet sein	sich müde fühlen
Tipps	Spazieren gehen				

Студенти спочатку проводять опитування всіх членів групи:

**Was macht ihr, wenn ihr euch nicht konzentrieren könnt?
Ich gehe dann spazieren.
Ich mache Konzentrationsübungen usw.**

Після того, як усі відповіли, інформація відображається на плакаті. Студенти можуть використовувати різні кольори, додавати смішні малюнки, тобто креативність і оригінальність на першому місці. Викладач має слідкувати, щоб усі учасники брали участь у процесі.

Зазвичай буває так, що в групі обирають одного студента, який гарно пише, і він виконує всю роботу. Таким чином групова робота може перейти в індивідуальну, а це не бажано. Тому викладач має заохочувати і спонукати студентів до активної участі в усіх процесах.

По закінченні кожна група презентує свій плакат на дошці. Уся група виходить до дошки і коментує свої нотатки за таким взірцем: **Wenn wir uns nicht konzentrieren können, gehen wir spazieren oder machen wir Konzentrationsübungen usw.**

Викладач має похвалити роботу студентів, звернути увагу на оригінальність порад і дуже коректно виправити помилки, якщо такі мають місце. Як показав наш досвід, студенти дуже охоче беруть участь у створенні подібного «*продукту*». Такі плакати ми презентуємо не тільки в аудиторії, а й на стенді кафедри.

Студенти молодших курсів можуть, таким чином, подивитися, що вони будуть у змозі зробити в майбутньому. Зазвичай вони з великою зацікавленістю роздивляються такі плакати. Це мотивує їх до подальшого вивчення німецької мови.

Наступний вид роботи пов'язаний з темою країнознавства. Викладач просить студентів не відкривати підручників і малює на дошці дві асоціограми. У центрі однієї розташовані слова **Frei klettern**, у центрі іншої – **Sachsen**. Викладач запитує: які асоціації у вас викликають ці слова? Студенти відповідають, викладач фіксує на дошці. Але зазвичай студенти дуже мало знають про ці теми: майже нічого. Тоді викладач ділить студентів на дві групи.

Кожна група читає самостійно текст у підручнику «**Frei klettern**». Одна група має завдання заповнити асоціограму на тему «**Frei klettern**», інша – «**Sachsen**». Викладач ходить по аудиторії під час читання і може пояснювати незнайомі слова.

Після закінчення студенти підходять до дошки і кожна група доповнює свою асоціограму. Далі викладач пропонує розказати, що студенти знають тепер про ці нові теми. Кожен студент говорить по одному реченню, використовуючи нотатки на дошці.

Таким чином, ми бачимо у груповій роботі три етапи: підготовка до читання – збір наявної інформації на задану тему; читання з одночасним нотуванням ключової інформації; переказ своїми словами з використанням виписаної інформації.

Отже, групова робота включає в себе спонтанне говоріння, читання, письмо і підготовлене говоріння з візуальною основою. Ми бачимо, як можна, за рахунок групової роботи відійти від класичного читання і розуміння іншомовного тексту і зробити цей процес більш цікавим, різноманітним і методично правильним.

Під час дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Групова робота сприяє зближенню студентів, особливо це важливо, коли в аудиторію потрапляють незнайомі люди, які, можливо, не готові до спонтанної комунікації. Саме групова робота допомагає в такій ситуації позбутися комплексу нерішучості й скутості та почати спілкування.

2. Групову роботу можна побудувати так, що студенти будуть рухатися по аудиторії, що дуже корисно, оскільки під час руху створюється ситуація, наближена до реальності, й мовний матеріал краще запам'ятовується.

3. Під час групової роботи студенти постійно спілкуються між собою у формі діалогу. Цей процес відбувається одночасно. Тобто всі студенти розмовляють, а не чекають, коли їх запитає викладач.

4. Під час групової роботи кожен студент отримує конкретне завдання, активно бере участь у процесі, а не сидить, сумуючи, осторонь. Він може запитати у свого товариша або викладача, якщо йому потрібна допомога. Таким чином, пасивні студенти активно включаються в роботу.

5. Групова робота урізноманітнює процес навчання, позбавляє від рутинного виконання однотипних вправ.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні групової роботи в умовах онлайн-навчання.

Список використаної літератури

1. Битянова М. Групповая работа в школе. *Школьный психолог*. 2003. № 1.
2. Бузова Ю.В. Организация групповой работы на уроках математики. *Библиотека материалов*. URL: infourok.ru
3. Добрынина С.Г. Групповая работа на уроках как средство формирования коммуникативных УУД. *Педагогическая копилка*. 2021.
4. Козакова Л.А. Організація парної та групової роботи на уроках англійської мови у початковій школі. *Урок UA*.
5. Кондратюк О. Групова робота на уроці (рекомендації щодо організації). *Початкова освіта*. 2007. № 4.
6. Організація групової роботи на уроці іноземної мови. URL: <https://bibl.com.ua/psychologiya/29817/index.html>
7. Чиханова О.В. Групповая форма организации урока введения нового знания. *Начальная школа плюс до и после*. 2003. № 2. С. 36.
8. Шепеленко Т.Л. Теоретичні засади проблеми пізнавальної активності і самостійності студентів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2017. 2 (14). С. 109–113.